PHILIPP BROTHERS

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠ' ΑΚΡΟΑΤΗΡΙΟΥ ΣΥΖΗΤΗΣΗ
στην υπόθεση C-155/89 *

I — Πραγματικά περιστατικά και διαδικασία

1. *Νομικό πλαίσιο της διαφοράς*

Οι κοινές οργανώσεις αγοράς για τα γεωργικά προϊόντα προβλέπουν, σε διάφορους τομείς, τη χορήγηση επιστροφών λόγω εξαγωγής προς διευκόλυνση της εξαγωγής των εν λόγω προϊόντων προς τρίτες χώρες. Οι επιστροφές αυτές σκοπό έχουν να καλύψουν τη διαφορά μεταξύ των κοινοτικών τιμών και των τιμών που εφαρμόζονται στην παγκόσμια αγορά.

Στο πλαίσιο αυτού του συστήματος, η Επιτροπή, στηριζόμενη στις αρμοδιότητες που της παρέχουν οι βασικοί κανονισμοί περί κοινής οργανώσεως αγοράς και οι κανονισμοί περί θεσπίσεως, σε κάθε τομέα, των γενικών κανόνων περί χορηγήσεως επιστροφών λόγω εξαγωγής και των κριτηρίων καθορισμού του ύψους τους, θέσπισε τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2730/79, της 29ης Νοεμβρίου 1979, περί των κοινών λεπτομερειών εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/027, σ. 70). Κατά κανόνα, οι επιστροφές, το ύψος των οποίων διαφέρει ανάλογα με τη χώρα προορισμού, καταβάλλονται μόνο όταν οι οικείοι επιχειρηματίες προσκομίζουν την απόδειξη ότι το εμπόρευμα εισήχθη πράγματι στην τρίτη χώρα. Πάντως, το άρθρο 25 του κανονισμού 2730/79 προβλέπει τη δυνατότητα προκαταβολής από τα κράτη μέλη όλου ή μέρους του ποσού της επιστροφής από της πραγματοποιήσεως των τελωνειακών διατυπώσεων εξαγωγής και, έτσι, πριν τα προϊόντα εγκαταλείψουν πράγματι το τελωνειακό έδαφος της Κοινότητας. Η χορήγηση αυτών των προκαταβολών εξαρτάται από τη σύσταση ασφαλείας ίσης αξίας προς την προκαταβολή, προσαυξημένης κατά 15 %.

Η εν λόγω ασφάλεια καταπίπτει στην περίπτωση κατά την οποία ο επιχειρηματίας δεν προσκομίσει την απόδειξη ότι το οικείο προϊόν εισήχθη στην τρίτη χώρα για την οποία προβλεπόταν η επιστροφή. Δυνάμει του άρθρου 20 του κανονισμού 2730/79 πρέπει να παρέχεται με την προσκόμιση των ακόλουθων εγγράφων:

α) του τελωνειακού εγγράφου σχετικά με τις διατυπώσεις περί διαθέσεως στην κατανάλωση ή αντιγράφου ή φωτοαντιγράφου του, εγκύρως επικυρωμένων, ή του πιστοποιητικού εκτελωνισμού που συντάσσεται επί τυποποιημένου εντύπου [παράγραφος 3, στοιχεία α) και β)]·

β) αντιγράφου ή φωτοαντιγράφου του εγγράφου μεταφοράς (παράγραφος 5).

Το άρθρο 20, παράγραφος 4, απαριθμεί, επιπλέον, μία σειρά εγγράφων «υποκαταστάσεως» που μπορούν να συνιστούν την απόδειξη της εισαγωγής στην τρίτη χώρα, όταν το τελωνειακό έντυπο ή το πιστοποιητικό εκτελωνισμού δεν μπορούν να προσκομισθούν συνεπεία περιστάσεων ανεξαρτήτων της θελήσεως του εξαγωγέα ή αν τα έγγραφα αυτά

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

θεωρηθούν ανεπαρκή. Καμία εξαίρεση δεν προβλέπεται από την υποχρέωση προσκομίσεως αντιγράφου του εγγράφου μεταφοράς.

Το άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού 2730/79 ορίζει ανατρεπτική προθεσμία έξι μηνών από της ημέρας πραγματοποιήσεως των τελωνειακών διατυπώσεων εξαγωγής, πλην περιπτώσεως ανωτέρας βίας, για την κατάθεση του φακέλου πληρωμής των επιστροφών. Η παράγραφος 2 του ίδιου άρθρου προβλέπει, εντούτοις, ότι είναι δυνατόν να χορηγηθούν πρόσθετες προθεσμίες για την προσκόμιση του τελωνειακού εγγράφου ή του πιστοποιητικού εκτελωνισμού που αναφέρονται στο άρθρο 20, παράγραφος 3, ή των εγγράφων «υποκαταστάσεως» που αναφέρονται στο άρθρο 20, παράγραφος 4, υπό την προϋπόθεση ότι «ο εξαγωγεύς εφρόντισε να τα προμηθευθεί μέσα στις προθεσμίες αυτές».

Πρέπει να προστεθεί ότι η προθεσμία των έξι μηνών που προβλέπεται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού 2730/79 παρατάθηκε σε ένα έτος με το άρθρο 1, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1663/81 της Επιτροπής, της 23ης Ιουνίου 1981, περί πέμπτης τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2730/79, περί δευτέρας τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 798/80 και περί τροποποιήσεως του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 52/81, όσον αφορά ειδικότερα την προθεσμία υποβολής των απαιτούμενων εγγράφων για τις πληρωμές που πρέπει να γίνουν (ΕΕ L 166, σ. 9). Ο κανονισμός αυτός, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου του 2, άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 1981· εντούτοις, η παραταθείσα προθεσμία των δώδεκα μηνών εφαρμόζεται κατόπιν αιτήσεως του ενδιαφερομένου μέρους, όσον αφορά τις συναλλαγές για τις οποίες η προθεσμία των έξι μηνών εξέπνευσε μετά την 1η Ιανουαρίου 1981. Επιπλέον, η δυνατότητα χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών δυνάμει του άρθρου 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 επεκτάθηκε μεταγενέστερα στην προσκόμιση του εγγράφου μεταφοράς, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 1, ψηφίο 14, του κανονισμού (ΕΟΚ) 568/85 της Επιτροπής, της 4ης Μαρτίου 1985, για δέκατη τροποποίηση του κανονισμού 2730/79 (ΕΕ L 65, σ. 5)· οι διατάξεις αυτές άρχισαν να ισχύουν στις 7 Μαρτίου 1985, αλλά, δυνάμει του άρθρου 2 του ίδιου κανονισμού, «μετά από αίτηση των ενδιαφερομένων, (οι διατάξεις) εφαρμόζονται για τις περιπτώσεις στις οποίες δεν έχουν ολοκληρωθεί οι διατυπώσεις». Τέλος, πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανονισμός 2730/79 έχει πλέον αντικατασταθεί από τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3665/87 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ L 351, σ. 1).

2. *Ιστορικό της διαφοράς*

Η εταιρία γαλλικού δικαίου Philipp Brothers SA (εφεξής: Philipp Brothers) ζήτησε και έλαβε από τον βελγικό οργανισμό παρεμβάσεως, το Office central des contingents et des licences (εφεξής: OCCL), δύο άδειες εξαγωγής για τρίτες χώρες: η μία, με ημερομηνία 23 Ιανουαρίου 1981, αφορούσε ποσότητα 2 428 571 χγρ. μαλακού σίτου με προορισμό τη Φινλανδία (εφεξής: αποστολή προς τη Φινλανδία)· η άλλη, με ημερομηνία 28 Ιανουαρίου 1981, αφορούσε μία παρτίδα 4 571 429 χγρ. μαλακού σίτου με προορισμό τη Νορβηγία (εφεξής: αποστολή προς τη Νορβηγία). Στις 18 Μαρτίου 1981, η Philipp Brothers έλαβε από τον OCCL προκαταβολές που αντιστοιχούσαν στο σύνολο των προκαθορισμένων επιστροφών για τις δύο αποστολές, ήτοι 4 351 899 και 8 298 816 βελγικά φράγκα, αντιστοίχως. Ως εγγύηση για τις προκαταβολές αυτές συνέστησε η Philipp Brothers, μέσω της Banque Vernes, στο Παρίσι, και της Banque Bruxelles Lambert, στις Βρυξέλλες, δύο ασφάλειες το ύψος των οποίων ήταν ανώτερο από αυτό που καθορίζεται με το άρθρο 25 του κανονισμού 2730/79, και το οποίο ισούται με 115 % των προκαταβολών.

Ήδη από την 1η Απριλίου 1981, η Banque Bruxelles Lambert ζήτησε από τον OCCL την ελευθέρωση των δύο ασφαλειών. Η ασφάλεια σχετικά με την αποστολή προς τη Νορβηγία ελευθερώθηκε στις 24 Απριλίου 1981. Ως προς την αποστολή προς τη Φινλανδία, η εν λόγω τράπεζα επανέλαβε το αίτημά της τέσσερις φορές· κάθε φορά οι υπηρεσίες του OCCL ανέγραψαν στην αίτηση τη μνεία « προς ακύρωση », αλλά η ασφάλεια ελευθερώθηκε πράγματι μόλις στις 3 Φεβρουαρίου 1982.

Στις 10 Αυγούστου 1981, ο OCCL, διαπιστώνοντας ότι δεν είχε στην κατοχή του τα αναγκαία έγγραφα για την ελευθέρωση των ασφαλειών, ζήτησε από την Philipp Brothers να τα προσκομίσει. Δεδομένου ότι δεν έλαβε απάντηση, στις 27 Αυγούστου 1982, ο OCCL απηύθυνε στην Philipp Brothers έναν « εκκαθαριστικό λογαριασμό » με τον οποίο ζήτησε την επιστροφή των καταβληθειστών προκαταβολών, προσαυξημένων προς 15 %. Στις 17 Σεπτεμβρίου 1982, η εταιρία S. G. S. Van Bree, που ενεργεί διεθνείς μεταφορές ως παραγγελιοδόχος της Philipp Brothers, απέστειλε στον OCCL τα τελωνειακά έγγραφα σχετικά με τις διατυπώσεις για τη διάθεση στην κατανάλωση· εντούτοις, ενώ το έγγραφο που αφορά την αποστολή προς τη Νορβηγία διαβιβάστηκε υπό μορφή κεκυρωμένου αντιγράφου, το έγγραφο που αφορά την αποστολή προς τη Φινλανδία στάλθηκε υπό μορφή απλού αντιγράφου. Επιπλέον, με έγγραφο της 24ης Δεκεμβρίου 1982, η S. G. S. Van Bree απέστειλε στον OCCL ένα αντίγραφο των εγγράφων μεταφοράς, επισημαίνοντας ότι τα πρωτότυπα είχαν αποσταλεί στις 19 Αυγούστου 1981.

Στις 22 Μαρτίου 1983, ο OCCL πληροφόρησε την Philipp Brothers ότι ενέμενε στο αίτημά του περί αποδόσεως, λόγω του ότι τα έγγραφα είχαν περιέλθει σ' αυτόν εκπροθέσμως, ότι το έγγραφο που αφορούσε την Φινλανδία ήταν υπό μορφή απλού αντιγράφου και όχι κεκυρωμένου αντιγράφου και ότι, ακόμη και αν αποδεικνύόταν ότι τα πρωτότυπα έγγραφα μεταφοράς του αποστάλθηκαν στις 19 Αυγούστου 1981, η αποστολή αυτή έγινε μετά την εκπνοή της προθεσμίας των έξι μηνών που ορίζεται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού 2730/79. Επιπλέον, με έγγραφο της 15ης Απριλίου 1983, απέρριψε την αίτηση που είχε υποβάλει την 1η Απριλίου ο σύμβουλος της Philipp Brothers προκειμένου να λάβει πρόσθετες προθεσμίες για την τακτοποίηση των φακέλων.

Δεδομένου ότι ο OCCL δεν μπόρεσε να επιτύχει από την Banque Bruxelles Lambert την καταβολή των ασφαλειών που είχαν συσταθεί και τις οποίες είχε ελευθερώσει συνεπεία μιας, όπως την χαρακτηρίζει, πλάνης διοικητικής φύσεως, το Βελγικό Δημόσιο, εκπροσωπούμενο από τον Υπουργό του Οικονομικών Υποθέσεων ενήγαγε την Philipp Brothers ενώπιον του Tribunal de grande instance του Παρισιού. Με απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1987, το δικαστήριο αυτό απέρριψε την αγωγή του Βελγικού Δημοσίου με την αιτιολογία, κυρίως, ότι η προθεσμία προσκομίσεως των δικαιολογητικών εγγράφων είχε ορισθεί σε ένα έτος με τον κανονισμό 1663/81, ότι, αν ο παραγγελιοδόχος της Philipp Brothers δεν προσκόμισε τα έγγραφα παρά μόνο μετά την εκπνοή αυτής της προθεσμίας, το άρθρο 20, παράγραφος 4, του κανονισμού 2730/79 επιτρέπει, πάντως, την προσκόμιση εγγράφων υποκαταστάσεως από τον εξαγωγέα που υπήρξε θύμα περιστάσεων ανεξαρτήτων της θελήσεώς του και ότι το άρθρο 31, παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού προβλέπει τη χορήγηση προσθέτων προθεσμιών, των οποίων η διάρκεια δεν προσδιορίζεται, όταν ο εξαγωγέας αποδεικνύει ότι επέδειξε επιμέλεια, πράγμα που συμβαίνει εν προκειμένω.

Το Βελγικό Δημόσιο άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Cour d' appel του Παρισιού.

3. *Προδικαστικό ερώτημα*

Κρίνοντας ότι στη διαφορά ανακύπτουν προβλήματα ερμηνείας και κύρους κοινοτικών διατάξεων, το Cour d' appel του Παρισιού, με

μη οριστική απόφαση της 3ης Φεβρουαρίου 1989, αποφάσισε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, να αναστείλει τη διαδικασία, μέχρις ότου το Δικαστήριο εκδώσει προδικαστική απόφαση επί των ακολούθων ερωτημάτων:

« 1) Έχει η ελευθέρωση της προβλεπομένης στο άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2730/79, της 29ης Νοεμβρίου 1979, ασφαλείας από τον εθνικό οργανισμό παρεμβάσεως του κράτους μέλους, το οποίο κατέβαλε την προκαταβολή επιστροφής λόγω εξαγωγής, ενδεχομένως ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του εξαγωγέα, εν όλω ή εν μέρει, από τις υποχρεώσεις του, ειδικώς ως προς τον τρόπο και την προθεσμία προσκομίσεως των αποδείξεων που απαιτούνται για να δικαιούται την επιστροφή;

2) Είναι μία οποιαδήποτε πλάνη διοικητικής φύσεως ικανή να καταστήσει δυνατή την αμφισβήτηση των αποτελεσμάτων της αποφάσεως περί ελευθερώσεως της ανωτέρω ασφαλείας;

3) Πρέπει η αίτηση χορηγήσεως των προβλεπομένων στο άρθρο 31, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού προσθέτων προθεσμιών, να υποβάλλεται πριν από τη λήξη της συνήθους ανατρεπτικής προθεσμίας;

4) Εξαρτά το άρθρο 1, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού τη χορήγηση προσθέτων προθεσμιών για την προσκόμιση τελωνειακών εγγράφων υποκαταστάσεως από τη διαπίστωση της υπάρξεως ανωτέρας βίας;

5) Έχει το άρθρο 31, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού κατ' αναλογία εφαρμογή επί της προσκομίσεως των εγγράφων μεταφοράς των εξαχθέντων προϊόντων;

6) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα 5, είναι το άρθρο 31, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού, με τη διάκριση στην οποία προβαίνει μεταξύ των κατηγοριών αποδείξεων, έγκυρο σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας;

7) Είναι τα άρθρα 25 και 31 του προαναφερθέντος κανονισμού έγκυρα, σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας, κατά το ότι επιβαρύνουν τον εξαγωγέα με την απόδοση της προεισπραχθείσας επιστροφής, προσαυξημένης κατά 15 %, όταν οι αποδείξεις της εξαγωγής, της μεταφοράς και της διαθέσεως στην κατανάλωση δεν προσκομίστηκαν εγκαίρως, παρόλον ότι οι πράξεις αυτές πράγματι διενεργήθηκαν; »

Από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά την άποψη του εθνικού δικαστηρίου, η ελευθέρωση της ασφάλειας από έναν εθνικό οργανισμό παρεμβάσεως μπορεί να σημαίνει την προηγούμενη διαπίστωση της νομότυπης καταρτίσεως του φακέλου καταβολής των επιστροφών και, κατά συνέπεια, την εξάλειψη ή την άμβλυνση των υποχρεώσεων που έχουν επιβληθεί στον εξαγωγέα. Επιπλέον, από τις διατάξεις του άρθρου 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 δεν συνάγεται κατά σαφή τρόπο ότι η χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών εξαρτάται από τη διαπίστωση της υπάρξεως ανωτέρας βίας, ούτε ότι μία τέτοια παράταση μπορεί να εφαρμόζεται κατ' αναλογία στην προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς, ούτε ότι η αίτηση για πρόσθετες προθεσμίες μπορεί να υποβληθεί πριν από την εκπνοή της συνήθους ανατρεπτικής προθεσμίας. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η ουσιώδης υποχρέωση την οποία πρέπει να καλύπτει η ασφάλεια, σε περίπτωση προκαταβολής επιστροφών, συνίσταται στην πραγματική διενέργεια της εξαγωγής η οποία συνεπάγεται τη διάθεση στην κατανάλωση γεωργικών προϊόντων στη χώρα προορισμού. Επομένως, μπορεί να είναι αντί-

θετη προς την αρχή της αναλογικότητας η επιβολή κυρώσεως για τη μη προσκόμιση, εντός επιτακτικής προθεσμίας, των συμπληρωματικών αποδείξεων μιας πράξεως που πράγματι διενεργήθηκε, κυρώσεως που συνίσταται στην έκπτωση από το δικαίωμα για επιστροφή με προσαύξηση 15 %.

Ομοίως, μπορεί να αντίκειται στην αρχή της αναλογικότητας το .να θεωρηθεί ότι επιτρέπεται η χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών για την προσκόμιση των τελωνειακών εγγράφων, όχι όμως και για την προσκόμιση του εγγράφου μεταφοράς.

4. *Διαδικασία*

Η απόφαση περί παραπομπής πρωτοκολλήθηκε στη γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Μαΐου 1989.

Σύμφωνα με το άρθρο 20 του πρωτοκόλλου περί του οργανισμού (ΕΟΚ) του Δικαστηρίου, κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις το Βελγικό Δημόσιο, εφεσείον της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενο από τους Benoît Cambier και Luc Cambier, δικηγόρους Βρυξελλών, η εταιρία Philipp Brothers, εφεσίβλητη της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενη από τους Jean-François Bellis και Jean-Yves Art, δικηγόρους Βρυξελλών, και τον François Sage, δικηγόρο Παρισιού, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη νομική της σύμβουλο Denise Sorasio.

Με απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 1989, η οποία ελήφθη κατ' εφαρμογή του άρθρου 95, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού διαδικασίας, το Δικαστήριο ανέθεσε την εκδίκαση της υποθέσεως στο έκτο τμήμα. Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, και αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, αποφάσισε, επιπλέον, να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία χωρίς προηγούμενη διεξαγωγή αποδείξεων. Κάλεσε, πάντως, την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων να απαντήσει εγγράφως σε ορισμένες ερωτήσεις σχετικά με την ratio και την ερμηνεία ορισμένων τροποποιήσεων του κανονισμού 2730/79, ο οποίος βρίσκεται στο επίκεντρο της παρούσας διαφοράς, καθώς και ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 3665/87, ο οποίος τον αντικατέστησε. Η Επιτροπή απάντησε εμπροθέσμως.

II — Σύνοψη των γραπτών παρατηρήσεων που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο

1. *Επί των αποτελεσμάτων της ελευθερώσεως της ασφάλειας (πρώτο και δεύτερο ερώτημα)*

Το *Βελγικό Δημόσιο*, εφεσείον της κύριας δίκης, ισχυρίζεται ότι η ελευθέρωση των ασφαλειών οφείλεται εν προκειμένω σε παρανόηση ως προς τη φύση των ασφαλειών· δεδομένου ότι οι ασφάλειες που συνεστήθησαν για λογαριασμό της Philipp Brothers ήταν υψηλότερες από το απαιτούμενο ποσό για τις εν λόγω αποστολές, οι υπηρεσίες του OCCL θεώρησαν ότι επρόκειτο για ασφάλειες καθολικής φύσεως, που συνεστήθησαν για διάφορες πράξεις του ίδιου εξαγωγέα, και όχι για ειδικές ασφάλειες που αφορούσαν μία σαφώς συγκεκριμένη πράξη. Επομένως, θα είχαν ακυρώσει τις δύο ασφάλειες όχι μετά την επαλήθευση της προσήκουσας καταρτίσεως των φακέλων σχετικά με τις επίδικες αποστολές, αλλά κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο το υπόλοιπο των εγγυήσεων που παρέσχε η Philipp Brothers θα αρκούσε για να διασφαλιστεί η πραγματοποίηση των αποστολών.

Κατά τη γνώμη του Βελγικού Δημοσίου, αποκλείεται βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου η δυνατότητα να απαλλάσσεται ο επιχειρηματίας με την απελευθέρωση της ασφαλείας από τις κατά νόμο υποχρεώσεις του. Στην απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1985, Direktoratet for Markedsordningerne κατά Corman (124/83, Συλλογή 1985, σ. 3777), η οποία αφορούσε την ελευθέρωση ασφαλείας που αποσκοπούσε στην διασφάλιση της μεταποιήσεως μιας παρτίδας βουτύρου, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η ελευθέρωση αυτή δεν αποτελεί

εμπόδιο στην άσκηση αγωγής κατά του επιχειρηματία λόγω μη εκπληρώσεως των υποχρεώσεών του κατ' εφαρμογή της αρχής της ασφαλείας του δικαίου. Όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, η ασφάλεια είναι απλώς ένα προνόμιο που διασφαλίζει την επιστροφή των προκαταβολών που εισπράχθηκαν και της προσαυξήσεως κατά 15 % και συνιστά την κύρωση για τη μη τήρηση των κατά νόμο υποχρεώσεων· η ελευθέρωσή της δεν συνεπάγεται παραίτηση από την εφαρμογή αυτής της κυρώσεως.

Στην ίδια απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 1985, Corman, το Δικαστήριο τόνισε ότι, δυνάμει του άρθρου 8 του κανονισμού (ΕΟΚ) 729/70 του Συμβουλίου, της 21ης Απριλίου 1970, περί χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ανακτούν τα απολεσθέντα εξαιτίας ανωμαλιών ή αμελειών ποσά. Επομένως, η μόνη συνέπεια μιας εσφαλμένης αποφάσεως περί ελευθερώσεως της ασφαλείας είναι να στερείται ο οργανισμός παρεμβάσεως του προνομίου αυτού που διασφαλίζει την επιστροφή των ποσών που εισπράχθηκαν και την καταβολή της προσαυξήσεως σε περίπτωση μη τηρήσεως των κατά νόμο υποχρεώσεων.

Επομένως, στα δύο πρώτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

« Η ελευθέρωση της ασφαλείας δεν απαλλάσσει τον επιχειρηματία από τις κατά νόμο υποχρεώσεις του· η μόνη σημασία που μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει μία εσφαλμένη απόφαση περί ελευθερώσεως της ασφαλείας είναι ότι στερείται ο καταβαλών οργανισμός αυτού του προνομίου που διασφαλίζει την επιστροφή των καταβληθέντων ποσών σε περίπτωση μη τηρήσεως της ρυθμίσεως. »

Η εταιρία *Philipp Brothers*, εφεσίβλητη της κύριας δίκης, υποστηρίζει ότι η παρούσα υπόθεση διακρίνεται ως προς ένα θεμελιώδες σημείο από την υπόθεση που αφορούσε η απόφαση Corman: στην τελευταία αυτή υπόθεση είχε αποδειχθεί ότι ο επιχειρηματίας δεν είχε εκπληρώσει την κύρια υποχρέωσή του, δηλαδή τη μεταποίηση του βουτύρου, ενώ, στην παρούσα υπόθεση, είναι αποδεδειγμένο ότι ο εξαγωγέας εκπλήρωσε κανονικά την κύρια υποχρέωσή του, αυτή δηλαδή της οποίας η εκπλήρωση είναι ουσιώδης για την πραγματοποίηση των σκοπών της κανονιστικής ρυθμίσεως: τα προϊόντα εξήχθησαν, μεταφέρθηκαν και εισήχθησαν προκειμένου να διατεθούν στην κατανάλωση στην τρίτη χώρα. Η υποχρέωση προσκομίσεως του φακέλου πληρωμής της επιστροφής εντός καθορισμένης προθεσμίας αποτελεί, αντιθέτως, παρεπόμενη υποχρέωση, η οποία έχει ως μόνο σκοπό τη δυνατότητα να επαληθευθεί η προσήκουσα εκτέλεση της κύριας υποχρεώσεως.

Κατά συνέπεια, αν, κατά το χρονικό σημείο κατά το οποίο ο οργανισμός παρεμβάσεως ισχυρίζεται ότι ελευθέρωσε την ασφάλεια εκ πλάνης, ο εξαγωγέας αποδεικνύει ότι τα προϊόντα εξήχθησαν κανονικά και διατέθηκαν στην κατανάλωση στην τρίτη χώρα, δεν υφίσταται πλέον κανένας λόγος για να ζητηθεί η καταβολή αντίστοιχου προς την ασφάλεια ποσού. Πράγματι, ο σκοπός του προληπτικού ελέγχου με την προσκόμιση του φακέλου είναι να αποφεύγονται οι απάτες και, στην περίπτωση αυτή, δεν υφίσταται κανένας κίνδυνος απάτης, εφόσον προσκομίζεται η απόδειξη της εκτελέσεως της κύριας υποχρεώσεως.

Η Philipp Brothers προτείνει, επομένως, να δοθεί στα δύο πρώτα ερωτήματα που υπέβαλε το Cour d'appel του Παρισιού η ακόλουθη απάντηση:

« Όταν είναι αποδεδειγμένο ότι τα γεωργικά προϊόντα πράγματι εξήχθησαν και διατέθηκαν στην κατανάλωση στην αγορά των τρίτων χωρών, η ελευθέρωση της ασφαλείας έχει ως συνέπεια την απαλλαγή του εξαγωγέα από την υποχρέωσή του να προσκομίσει τον φάκελο πληρωμής της επιστροφής με τον τύπο και στις

προθεσμίες που προβλέπει ο κανονισμός 2730/79. »

Η *Επιτροπή* υπογραμμίζει ότι η ratio του συστήματος ασφαλειών που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 2730/79 συνίσταται στη διασφάλιση της επιστροφής του οικονομικού οφέλους που αποκομίζει ο επιχειρηματίας ο οποίος απολαύει προκαταβολών, στην περίπτωση κατά την οποία δεν προσκομίσει την απόδειξη της πραγματοποιήσεως της πράξεως η οποία θεμελιώνει δικαίωμα γι' αυτό το όφελος εντός των προβλεπομένων προθεσμιών. Η κατάπτωση της ασφαλείας δεν έχει, επομένως, τη νομική φύση κυρώσεως που επιβάλλεται στον επιχειρηματία, αλλά τη νομική φύση της απωλείας του προσποριστέντος αδικαιολογήτως οφέλους.

Ο κανονισμός 2730/79 επιβάλλει σαφώς την υποχρέωση στα κράτη μέλη να μην ελευθερώνουν την ασφάλεια παρά μόνο αν ο επιχειρηματίας τηρεί ορισμένους όρους, ρητώς απαριθμούμενους. Κατά συνέπεια, αν ο εθνικός οργανισμός παρεμβάσεως ελευθερώσει την ασφάλεια, χωρίς να έχει διαπιστώσει ότι ο επιχειρηματίας τήρησε τις υποχρεώσεις του, η κατάσταση αυτή δεν ασκεί επιρροή στην έκταση των υποχρεώσεων που φέρει ο επιχειρηματίας. Ενόψει του στόχου της ασφαλείας, ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση ότι ο επιχειρηματίας δεν θα προσποριστεί αδικαιολογήτως όφελος, γενικότερα δε ενόψει της οικονομίας του συστήματος των επιστροφών λόγω εξαγωγής, εναπόκειται στο κράτος μέλος να χρησιμοποιήσει όλες τις δυνατότητες που διαθέτει για να ανακτήσει τα αδικαιολογήτως καταβληθέντα ποσά, όταν, ελευθερώνοντας ως μη όφειλε την ασφάλεια, στερεί της εγγυήσεως τα ποσά που καταβλήθηκαν σε βάρος του κοινοτικού προϋπολογισμού. Η Επιτροπή παραπέμπει επίσης, ως προς το σημείο αυτό, στο άρθρο 8 του κανονισμού 729/70 περί της χρηματοδοτήσεως της κοινής γεωργικής πολιτικής, το οποίο επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να ανακτούν τα απολεσθέντα συνεπεία ανωμαλιών ή αμελείας ποσά και κατά το οποίο τα κράτη μέλη φέρουν τις οικονομικές συνέπειες σε τέτοιες καταστάσεις όταν δεν προβαίνουν στην εν λόγω ανάκτηση.

Η Επιτροπή προτείνει, επομένως, να δοθεί στα δύο πρώτα ερωτήματα η ακόλουθη απάντηση:

« Η ελευθέρωση της ασφαλείας που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, του κανονισμού 2730/79 της Επιτροπής από τον εθνικό οργανισμό παρεμβάσεως του κράτους μέλους που κατέβαλε την προκαταβολή επιστροφής λόγω εξαγωγής δεν συνεπάγεται την εν όλω ή εν μέρει απαλλαγή του εξαγωγέα από τις υποχρεώσεις του, ειδικότερα ως προς τον τύπο και τις προθεσμίες της προσκομίσεως των απαιτούμενων αποδείξεων για την καταβολή της επιστροφής. Σε περίπτωση πλάνης του εθνικού οργανισμού παρεμβάσεως, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ελευθέρωση της ασφαλείας, ενώ δεν τηρήθηκαν οι όροι που προβλέπονται από την κοινοτική ρύθμιση, το κράτος μέλος οφείλει να ζητήσει από τον επιχειρηματία να προβεί στην πληρωμή που προβλέπεται στο άρθρο 25, παράγραφος 1, χρησιμοποιώντας όλα τα ένδικα μέσα που διαθέτει. »

2. *Επί της προθεσμίας για την υποβολή της αιτήσεως πρόσθετων προθεσμιών (τρίτο ερώτημα)*

Το *Βελγικό Δημόσιο* υπενθυμίζει ότι δυνάμει του άρθρου 31, παράγραφος 1, του κανονισμού 2730/79 η προθεσμία για την προσκόμιση των εγγράφων προβλέπεται « επί ποινή αποκλεισμού ». Θεωρεί δε ότι, με το ίδιο πνεύμα, κάθε αίτηση παρατάσεως της ανατρεπτικής προθεσμίας πρέπει να υποβάλλεται πριν από την εκπνοή της εν λόγω προθεσμίας.

Η ευρύτερη λύση που δέχτηκε το Δικαστήριο στις αποφάσεις του της 30ής Ιανουαρίου 1974, Kampffmeyer κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (158/73, Rec. 1974, σ. 101) και της 28ης Μαΐου 1974, Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel κατά Pfützenreuter (3/74, Rec. 1974, σ.

589), εξηγείται από τις ιδιομορφίες των υποθέσεων αυτών. Εν πάση περιπτώσει, το Δικαστήριο διευκρίνισε, στη δεύτερη από αυτές τις αποφάσεις, ότι οι επιχειρηματίες οφείλουν να προβάλλουν τις αξιώσεις τους κατά τον πλέον επιμελή τρόπο.

Η απάντηση στο τρίτο ερώτημα είναι, επομένως, ότι

« η αίτηση πρόσθετων προθεσμιών που προβλέπονται στο άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 πρέπει, λόγω του ανατρεπτικού (" αποκλειστικού ") της χαρακτήρα (άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού) να υποβάλλεται πριν από την εκπνοή της συνήθους προθεσμίας ».

Επικουρικώς, η απάντηση θα μπορούσε να είναι ότι

« μία αίτηση πρόσθετης προθεσμίας που υποβάλλεται μετά τη λήξη της συνήθους ανατρεπτικής προθεσμίας μπορεί να γίνει δεκτή μόνο αν ο επιχειρηματίας βρισκόταν στην αδυναμία, συνεπεία ανωτέρας βίας, να υποβάλει την αίτηση αυτή εμπροθέσμως ».

Η *Philipp Brothers* τονίζει ότι καμία διάταξη του κανονισμού 2730/79 δεν υποχρεώνει τον εξαγωγέα να υποβάλει την αίτηση παρατάσεως της προθεσμίας πριν από τη λήξη της. Εξάλλου, είναι γενικά δύσκολο για τον εξαγωγέα να αποδείξει πριν από την εκπνοή της οριζόμενης προθεσμίας την αδυναμία να προσκομίσει εμπροθέσμως το έγγραφο εισαγωγής. Αν ο εξαγωγέας όφειλε να υποβάλει την αίτηση παρατάσεως της προθεσμίας πριν από τη λήξη της, θα διέτρεχε τον κίνδυνο, σε πολλές περιπτώσεις, να στερηθεί του ευεργετήματος που του παρέχει το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79.

Η Philipp Brothers προτείνει, επομένως, στο Δικαστήριο να εφαρμόσει και στην παρούσα υπόθεση τη λύση που υιοθέτησε με την προαναφερθείσα απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 1974, Kampffmeyer, και να δώσει στο τρίτο ερώτημα την ακόλουθη απάντηση:

« Θεμιτώς μπορεί η αίτηση που προβλέπεται στο άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 να υποβληθεί μετά τη λήξη της ανατρεπτικής προθεσμίας. »

Η *Επιτροπή* παρατηρεί καταρχάς ότι, δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 1, παράγραφος 4, του κανονισμού 1663/81, η προβλεπόμενη προθεσμία για την προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων παρατείνεται σε δώδεκα μήνες για όλες τις πράξεις για τις οποίες δεν είχε εκπνεύσει ακόμα την 1η Ιουλίου 1981 η προθεσμία των έξι μηνών. Το ζήτημα των προϋποθέσεων χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών πρέπει, επομένως, να θεωρηθεί ότι αφορά τη χορήγηση προθεσμιών πέραν των δώδεκα μηνών.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει, στη συνέχεια, την υποχρέωση που υπέχει ο επιχειρηματίας να προσκομίσει την απόδειξη ότι φρόντισε να προμηθευθεί εμπροθέσμως το τελωνειακό έγγραφο ή τα αντίστοιχα έγγραφα. Αυτό συνεπάγεται ότι, πλην τελείως ειδικών περιστάσεων που οφείλονται σε ανώτερη βία, ο επιχειρηματίας οφείλει να απευθύνει στον αρμόδιο οργανισμό παρεμβάσεως αίτηση πρόσθετων προθεσμιών πριν από την εκπνοή της κανονικής προθεσμίας των δύο μηνών. Πράγματι, η έννοια της επιμέλειας καλύπτει κάθε επωφελή ενέργεια στην οποία μπορεί να προβεί ο επιχειρηματίας. Η αίτηση πρόσθετων προθεσμιών, η οποία δεν παρουσιάζει καμία ιδιαίτερη δυσκολία, δεν μπορεί ασφαλώς να λανθάνει της προσοχής του επιχειρηματία που καταβάλλει τη συνήθη επιμέλεια.

Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

« Η υποχρέωση επιμελείας την οποία υπέχει ο επιχειρηματίας συνεπάγεται γι' αυτόν ότι ζητεί να του χορηγηθεί το ευεργέτημα των πρόσθετων προθεσμιών που προβλέπονται στο άρθρο 31, παράγραφος 2, εφόσον διαπιστώσει ότι του είναι αδύνατο να προμηθευτεί τα απαιτούμενα έγγραφα εντός της προθεσμίας των δώδεκα μηνών, εν πάση δε περιπτώσει πριν από την εκπνοή της προθεσμίας αυτής. »

3. *Επί των προϋποθέσεων για τη χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών (τέταρτο ερώτημα)*

Ως προς το *τέταρτο ερώτημα*, το *Βελγικό Δημόσιο*, η *Philipp Brothers* και η *Επιτροπή* συμφωνούν ότι το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 εξαρτά τη χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών όχι από την ύπαρξη ανωτέρας βίας, αλλά από την προϋπόθεση ότι ο επιχειρηματίας φρόντισε να προμηθευθεί τα απαραίτητα έγγραφα εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας.

Το *Βελγικό Δημόσιο* υπογραμμίζει ότι η αδυναμία προσκομίσεως των εγγράφων παρά την καταβληθείσα επιμέλεια αποτελεί ευρύτερη έννοια από αυτήν της ανωτέρας βίας.

Η *Philipp Brothers* και η *Επιτροπή* επιχειρηματολογούν προβάλλοντας, κατά τον ίδιο τρόπο, ότι το άρθρο 31, παράγραφος 1, του κανονισμού θεωρεί ότι η ύπαρξη ανωτέρας βίας αποτελεί αυτόματη εξαίρεση από την ανατρεπτική προθεσμία. Κατά συνέπεια, ο κανόνας της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου πρέπει κατ' ανάγκη να εφαρμόζεται σε άλλες περιπτώσεις πλην της ανωτέρας βίας. Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, προκειμένου να στοιχειοθετηθεί η ύπαρξη ανωτέρας βίας, ο επιχειρηματίας δεν μπορεί να αρκεσθεί στην απόδειξη ότι φρόντισε να προμηθευθεί ορισμένο έγγραφο. Η απόδειξη την οποία οφείλει να προσκομίσει είναι σημαντικά ευρύτερη ως προς το αντικείμενό της και αφορά την ύπαρξη απρόβλεπτων και ανώμαλων περιστάσεων που είναι ανεξάρτητες από αυτόν και των οποίων δεν μπόρεσε να αποφύγει τις συνέπειες παρά οποιαδήποτε επιμέλεια που μπορεί να αναμένεται από έναν συνετό επιχειρηματία.

4. *Επί της χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών για την προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς (πέμπτο και έκτο ερώτημα)*

Όσον αφορά τη δυνατότητα κατ' αναλογία εφαρμογής του άρθρου 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 στην προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς, το *Βελγικό Δημόσιο* τονίζει ότι η εν λόγω διάταξη περιέχει εξαίρεση από τη γενική αρχή κατά την οποία τα έγγραφα πρέπει να προσκομίζονται εντός των συνήθων προθεσμιών. Επομένως, πρέπει να ερμηνεύεται αυστηρώς και δεν μπορεί να επεκταθεί η εφαρμογή της στα έγγραφα μεταφοράς στα οποία δεν αναφέρεται ρητώς.

Η ερμηνεία αυτή συνάδει επίσης προς τη ratio της εν λόγω διατάξεως κατά την οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι δυσκολίες που μπορούν να αντιμετωπίσουν οι εξαγωγείς για να προμηθευθούν το έγγραφο εισαγωγής από τις διοικητικές αρχές μιας τρίτης χώρας. Καμία δυσκολία αυτού του είδους δεν μπορεί να ανακύψει για την απόκτηση των εγγράφων μεταφοράς, η χορήγηση των οποίων εξαρτάται από πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που δεσμεύονται συμβατικώς με τον εξαγωγέα.

Η αντικειμενική αυτή διαφορά δικαιολογεί τον διαφορετικό τρόπο αντιμετωπίσεως της προθεσμίας προσκομίσεως αυτών των εγγράφων και αποκλείει κάθε δυσμενή διάκριση. Εξάλλου, η παράγραφος 1 του άρθρου 31 λαμβάνει υπόψη τις περιπτώσεις κατά τις οποίες συνεπεία ανωτέρας βίας περιέρχεται ο εξαγωγέας σε αδυναμία να προσκομίσει το έγγραφο μεταφοράς εντός των επιτακτικών προθεσμιών.

Κατά συνέπεια, οι απαντήσεις στο πέμπτο και το έκτο ερώτημα πρέπει να είναι ότι

« το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 δεν μπορεί να εφαρμοσθεί κατ' αναλογία στην προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς των εξαγόμενων προϊόντων· ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζονται οι προθεσμίες προσκομίσεως των τελωνειακών εγγράφων δεν συνιστά δυσμενή διάκριση, ούτε και κατά κανένα τρόπο παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας ».

Η *Philipp Brothers* εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο φάκελος πρέπει να περιέχει το έγγραφο εισαγωγής πρέπει επίσης να περιέχει αντίγραφο του εγγράφου μεταφοράς: αυτό πράγματι συνάγεται από τα άρθρα 10 και 20 του κανονισμού 2730/79. Όμως, παρόλο που το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 δεν προβλέπει τη δυνατότητα χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών παρά μόνο για το έγγραφο εισαγωγής, θα ήταν παράλογο να εφαρμοσθεί μία αποκλειστικά γραμματική ερμηνεία.

Δύο καταστάσεις που θα μπορούσαν να νοηθούν:

— είτε τα έγγραφα εξαγωγής και εισαγωγής κατατίθενται εμπροθέσμως, το δε έγγραφο μεταφοράς είναι το μόνο στοιχείο που λείπει από το φάκελο: στην περίπτωση αυτή θα πρέπει ασφαλώς να γίνει δεκτό ότι το εμπόρευμα μεταφέρθηκε από το έδαφος της Κοινότητας προς το έδαφος της τρίτης χώρας και θα ήταν αντίθετο προς την αρχή της αναλογικότητας να γίνει δεκτό ότι η ασφάλεια έχει καταπέσει, επειδή το έγγραφο μεταφοράς δεν προσκομίσθηκε εμπροθέσμως·

— είτε ο εξαγωγέας δεν προσκομίζει το έγγραφο εισαγωγής εντός της κανονικής προθεσμίας και λαμβάνει προς τον σκοπό αυτό πρόσθετη προθεσμία: στην περίπτωση αυτή, δεδομένου ότι η ημερομηνία οριστικής τακτοποιήσεως της διοικητικής καταστάσεως αναβάλλεται, θα ήταν επίσης αντίθετο προς την αρχή της αναλογικότητας να μην εφαρμοσθεί η επέκταση της προθεσμίας για την προσκόμιση του εγγράφου μεταφοράς, εφόσον αυτό δεν μπορεί να έχει καμία αρνητική συνέπεια.

Οι κοινοτικές αρχές έχουν, εξάλλου, αναγνωρίσει ότι είναι παράλογο να περιορίζεται η εφαρμογή του άρθρου 31, παράγραφος 2, στα έγγραφα εισαγωγής: το άρθρο 1, ψηφίο 14, του κανονισμού 568/85 επεξέτεινε τη δυνατότητα χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών για την κατάθεση των εγγράφων μεταφοράς· ομοίως, το άρθρο 47, παράγραφος 4, του κανονισμού 3665/87, το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79, επιτρέπει τη χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών υπό τις ίδιες προϋποθέσεις όπως για την προσκόμιση των τελωνειακών εγγράφων και των εγγράφων μεταφοράς.

Η Philipp Brothers προτείνει, επομένως, να δοθεί στο πέμπτο και το έκτο ερώτημα η ακόλουθη απάντηση:

« Το άρθρο 31, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 εφαρμόζεται κατ' αναλογία στην προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς. »

Κατά την άποψη της *Επιτροπής*, από την ανάγνωση και μόνο του άρθρου 31, παράγραφος 2, συνάγεται ότι η χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών προβλέπεται μόνο για την προσκόμιση των τελωνειακών εγγράφων ή των αντίστοιχων εγγράφων. Από αυτό συνάγεται ότι, πλην περιπτώσεως ανωτέρας βίας, οι εθνικές αρχές δεν μπορούν κατά νόμο να χορηγούν

πρόσθετες προθεσμίες για την προσκόμιση του εγγράφου μεταφοράς.

Παρόλο που το έκτο ερώτημα αναφέρεται στην αρχή της απαγορεύσεως των διακρίσεων, η αρχή αυτή ισχύει μόνο μεταξύ των προσώπων που υπόκεινται σε μία ρύθμιση και όχι έναντι διαδικαστικών κανόνων που εφαρμόζονται όλοι αδιακρίτως στο σύνολο των οικείων επιχειρηματιών. Το πρόβλημα του κύρους της διακρίσεως μεταξύ δύο κατηγοριών αποδείξεων συνίσταται κατ' ουσία στον έλεγχο του αν υφίσταται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας λόγω του ότι δεν επιτρέπεται καμία εξαίρεση πλην της ανωτέρας βίας από την υποχρέωση προσκομίσεως των εγγράφων μεταφοράς εντός ανατρεπτικών προθεσμιών.

Η διάκριση μεταξύ τελωνειακών εγγράφων και εγγράφων μεταφοράς εξηγείται από τις ακόλουθες σκέψεις: τα πρώτα πρέπει να θεωρούνται από τις τελωνειακές αρχές της τρίτης χώρας εισαγωγής του εμπορεύματος κατά το χρονικό σημείο της θέσεως σε κατανάλωση. Όμως, ο κοινοτικός επιχειρηματίας δεν διαθέτει κανένα μέσο πιέσεως επί των αρχών, αν αυτές παραμελούν να προβούν στις διατυπώσεις αυτές. Επιπλέον, το εμπόρευμα μπορεί να διατεθεί στην κατανάλωση μετά την εκπνοή της προθεσμίας που προβλέπεται για την κατάθεση του φακέλου πληρωμής, π. χ. όταν παραμένει επί μήνες σε τελωνειακή αποταμίευση. Αντιθέτως, όσον αφορά το έγγραφο μεταφοράς, όταν πρόκειται για πώληση cif ο εξαγωγέας κρατάει ένα αντίγραφο, επειδή είναι ο χρηματοδοτών τη μεταφορά· όταν η εξαγωγή είναι fob, με μεταφορά εξόδοις του αγοραστή, ο εξαγωγέας είναι σε θέση, στο πλαίσιο της συμβατικής του σχέσεως με τον αγοραστή, να απαιτήσει κεκυρωμένο αντίγραφο του εγγράφου μεταφοράς.

Ενόψει της ουσιώδους αυτής διαφοράς η εφαρμογή διαφορετικών κανόνων στην προσκόμιση των δύο αυτών τύπων εγγράφων δεν αντιβαίνει κατά κανένα τρόπο προς την αρχή της αναλογικότητας.

Επομένως, στο πέμπτο και το έκτο ερώτημα μπορεί να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

« Το άρθρο 31, παράγραφος 2, αποκλείει τη δυνατότητα χορηγήσεως πρόσθετων προθεσμιών για την προσκόμιση του εγγράφου μεταφοράς που αναφέρεται στο άρθρο 20, παράγραφος 5. Από την εξέταση των υποβληθέντων ερωτημάτων από το αιτούν δικαστήριο δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος του άρθρου 31 του κανονισμού 2730/79 της Επιτροπής. »

5. Επί του κύρους των άρθρων 25 και 31 του κανονισμού 2730/79 σε σχέση με την αρχή της αναλογικότητας (έβδομο ερώτημα)

Το *Βελγικό Δημόσιο* υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο, στη νομολογία του επί της τηρήσεως της αρχής της αναλογικότητας, διαμόρφωσε ορισμένους κανόνες η εφαρμογή των οποίων εν προκειμένω επιτρέπει να απορριφθούν οι αντιρρήσεις περί ελλείψεως νομιμότητας που προβλήθηκαν κατά των άρθρων 25 και 31 του κανονισμού 2730/79.

Είναι αληθές ότι στις αποφάσεις της 20ής Φεβρουαρίου 1979, Buitoni κατά FORMA (122/78, Rec. 1979, σ. 677), και της 24ης Σεπτεμβρίου 1985, Man Sugar κατά IBAP (181/84, Συλλογή 1985, σ. 2889), το Δικαστήριο θεώρησε ως υπερβολική την άνευ ετέρου απώλεια της ασφαλείας για τους επιχειρηματίες που δεν είχαν προσκομίσει την απόδειξη περί εξαγωγής ή εισαγωγής. Πάντως, το Δικαστήριο στηρίχθηκε στη σκέψη ότι η ρύθμιση σχετικά με τις άδειες εισαγωγής και εξαγωγής δεν συνεπάγεται κανένα οικονομικό όφελος υπέρ των επιχειρηματιών, αλλά σκοπό

έχει να διευκολύνει τους εθνικούς οργανισμούς και τις κοινοτικές αρχές να γνωρίζουν επακριβώς τις συναλλαγές στις γεωργικές αγορές.

Εν προκειμένω, η χορήγηση επιστροφών λόγω εξαγωγής συνιστά σημαντικό οικονομικό όφελος για τις εξαγωγές το οποίο δικαιολογεί την επιβολή ως προς αυτές δεσμευτικών υποχρεώσεων των οποίων η μη εκπλήρωση συνεπάγεται ως κύρωση την απώλεια όλων των συνδεόμενων με αυτές δικαιωμάτων και πλεονεκτημάτων.

Εξάλλου, στις αποφάσεις της 17ης Δεκεμβρίου 1970, International Handelsgesellschaft κατά Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel (11/70, Rec. 1970, σ. 1125), και Einfuhr- und Vorratsstelle für Getreide und Futtermittel κατά Köster (25/70, Rec. 1970, σ. 1161), το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός ότι προβλέπεται επιτακτική προθεσμία δεν σημαίνει ότι αυτό αποτελεί κάτι το δυσανάλογο ή υπερβολικό, όταν προβλέπονται εξαιρέσεις υπέρ των επιχειρηματιών ως προς τους οποίους συντρέχει περίπτωση ανωτέρας βίας. Εν προκειμένω, τα άρθρα 25 και 31 του κανονισμού 2730/79 περιέχουν πράγματι ειδικούς κανόνες που λαμβάνουν υπόψη την κατάσταση των επιχειρηματιών που αντιμετωπίζουν περίπτωση ανωτέρας βίας, απαλλάσσοντάς τους από την απώλεια της προσαυξήσεως του 15 %, όταν μεταβάλλεται ο προορισμός του προϊόντος ή δεν μπορεί να προσκομισθεί η απόδειξη της εξαγωγής, και προβλέποντας τη χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών για την προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων.

Στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 1986, Denkavit France κατά FORMA (266/84, Συλλογή 1986 σ. 149), το Δικαστήριο έκρινε ότι η θέσπιση δεσμευτικής προθεσμίας έξι μηνών για την υποβολή των αιτήσεων καταβολής των νομισματικών εξισωτικών ποσών αποτελεί αναγκαίο και όχι δυσανάλογο μέτρο. Η υπόθεση που κρίθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο από το Δικαστήριο παρουσιάζει έντονες αναλογίες με την παρούσα υπόθεση, όσον αφορά ιδίως τη διάρκεια της προθεσμίας, την ύπαρξη εξαιρέσεων για τις περιπτώσεις ανωτέρας βίας και τους σκοπούς που επιδιώκονται με τις σχετικές ρυθμίσεις. Οι ρυθμίσεις αυτές αποβλέπουν στη χορήγηση σημαντικών οικονομικών ωφελημάτων στους επιχειρηματίες, πράγμα που εξηγεί την αυστηρότητα με την οποία εξετάζονται οι φάκελοι. Η Βελγική Κυβέρνηση θεωρεί, επομένως, ότι η λύση στην οποία κατέληξε το Δικαστήριο μπορεί κάλλιστα να εφαρμοσθεί στην προκειμένη υπόθεση.

Προτείνει, επομένως, στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο ερώτημα ότι

« τα άρθρα 25 και 31 του κανονισμού 2730/79 συνάδουν προς την αρχή της αναλογικότητας ».

Η *Philipp Brothers* τονίζει ότι το άρθρο 25 του κανονισμού 2730/79 επιβάλλει ως κύρωση την απώλεια της ασφαλείας σε περίπτωση μη τηρήσεως δύο διαφορετικών υποχρεώσεων, δηλαδή την υποχρέωση εξαγωγής και την υποχρέωση προσκομίσεως των κατά νόμο αποδείξεων εντός ορισμένης προθεσμίας. Εντούτοις, οι δύο υποχρεώσεις διαφέρουν προφανώς ως προς τη σημασία τους, επειδή η εκτέλεση της πρώτης είναι ουσιώδης για την επίτευξη των στόχων της κανονιστικής ρυθμίσεως, δηλαδή της δυνατότητας διαθέσεως των κοινοτικών προϊόντων στις αγορές των τρίτων χωρών, ενώ η δεύτερη είναι παρεπόμενου χαρακτήρα και αποσκοπεί στο να καθίσταται δυνατή η εκκαθάριση των διοικητικών καταστάσεων όσο το δυνατό ταχύτερα.

Όμως, η εφαρμογή του άρθρου 25, παράγραφος 2, συνεπάγεται την επιβολή αυστηρότερης κυρώσεως στην περίπτωση μη τηρήσεως της παρεπόμενης υποχρεώσεως, δεδομένου ότι

ο επιχειρηματίας που εξάγει ένα μέρος μόνο των προϊόντων για τα οποία έχει καταβληθεί η προκαταβολή υποχρεούται να αποδώσει ένα μόνο μέρος της προκαταβολής, που υπολογίζεται κατ' αναλογία προς τις ποσότητες που δεν έχουν εξαχθεί, ενώ ο εξαγωγέας που εξήγαγε κανονικά τις προβλεπόμενες ποσότητες, αλλά προσκομίζει τις σχετικές αποδείξεις μετά την εκπνοή των προθεσμιών, υποχρεούται να αποδώσει το σύνολο του ποσού της προκαταβολής, προσαυξημένο κατά 15 %.

Στην πρώτη περίπτωση η απόδοση της προκαταβολής δεν συνιστά κύρωση, αλλά είναι η φυσική συνέπεια της μη εκπληρώσεως της υποχρεώσεως· αντιθέτως, η επιστροφή της προκαταβολής λόγω υπερβάσεως της προθεσμίας που τάχθηκε για την προσκόμιση της αποδείξεως της πραγματοποιηθείσας εξαγωγής αντιστοιχεί προς σημαντική οικονομική ζημία για τον επιχειρηματία που ενδεχομένως θα υποστεί τη διαφορά μεταξύ της τιμής των προϊόντων στην κοινή αγορά και των χαμηλότερων τιμών στις οποίες μπόρεσε να πωλήσει το προϊόν στην τρίτη χώρα.

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου (απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, Buitoni, προαναφερθείσα, απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1985, Man Sugar, προαναφερθείσα, και απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 1986, Maas κατά BALM, 21/85, Συλλογή 1986, σ. 3537) συνάγεται ότι, όταν κοινοτική κανονιστική ρύθμιση κάνει διάκριση μεταξύ κυρίας υποχρεώσεως, η εκπλήρωση της οποίας είναι απαραίτητη για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, και παρεπόμενης υποχρεώσεως, ουσιαστικά διοικητικού χαρακτήρα, δεν μπορεί, χωρίς να αντιφάσκει προς την αρχή της αναλογικότητας, να κολάζει το ίδιο αυστηρά τη μη τήρηση της παρεπόμενης υποχρεώσεως με τη μη τήρηση της κύριας υποχρεώσεως.

Η θέση αυτή του Δικαστηρίου μπορεί να εφαρμοσθεί απευθείας στην παρούσα υπόθεση, η οποία έχει μεγάλη ομοιότητα με την υπόθεση Buitoni: τις δύο αυτές υποθέσεις η ίδια κύρωση επιβλήθηκε για τη μη εκτέλεση δύο διαφορετικής σπουδαιότητας υποχρεώσεων· η παρεπόμενη υποχρέωση συνίσταται στην τήρηση μιας προθεσμίας για την προσκόμιση των αποδείξεων ως προς την εκτέλεση της κύριας υποχρεώσεως· η εν λόγω προθεσμία επιβάλλεται αποκλειστικά για λόγους που αφορούν την καλή διοικητική διαχείριση· εξαίρεση προβλέπεται για την εφαρμογή της κυρώσεως σε περίπτωση ανωτέρας βίας· η κύρωση που επιβάλλεται για τη μη τήρηση της κύριας υποχρεώσεως είναι ανάλογη προς τη σημασία της παραβάσεως, ενώ η κύρωση που αφορά τη μη εκτέλεση της παρεπόμενης υποχρεώσεως είναι αυτοτελής.

Αντιθέτως, η παρούσα υπόθεση διαφέρει ουσιωδώς από την κατάσταση που ανέλυσε το Δικαστήριο στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 1986, Denkavit France, προαναφερθείσα. Στην υπόθεση αυτή, ο καθορισμός δεσμευτικής προθεσμίας για την κατάθεση των φακέλων καταβολής των νομισματικών εξισωτικών ποσών ήταν δικαιολογημένος όχι μόνο για λόγους καλής διοικητικής διαχειρίσεως, αλλά επίσης, εμμέσως, από τη φροντίδα να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Επιπλέον, στην περίπτωση αυτή, το Δικαστήριο αποφάνθηκε απλώς επί του αν συμβιβάζεται με την αρχή της αναλογικότητας ο ανατρεπτικός χαρακτήρας της προθεσμίας, και όχι αν είναι νόμιμη η κύρωση που αφορά τη μη τήρηση της προθεσμίας.

Τέλος, αυτές οι ίδιες οι κοινοτικές αρχές αναγνώρισαν εμμέσως ότι το άρθρο 25, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 δεν ήταν σύμφωνο με την αρχή της αναλογικότητας, επειδή το άρθρο 48, παράγραφος 3, του κανονισμού 3665/87 αντικατέστησε την προβλεπόμενη αυτοτελή κύρωση με κλιμακούμενη κύρωση βάσει διαφόρων κριτηρίων.

Η Philipp Brothers προτείνει, επομένως, να δοθεί στο έβδομο ερώτημα η απάντηση:

« Το άρθρο 25, παράγραφος 2, του κανονισμού 2730/79 είναι ανίσχυρο, καθόσον επιβάλλει κύρωση σε περίπτωση μη προσκομίσεως του φακέλου πληρωμής της επιστροφής εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 39 του κανονισμού, η οποία συνίσταται στην επιστροφή της προκαταβολής που έλαβε ο εξαγωγέας. »

Η *Επιτροπή* θεωρεί ότι το έβδομο ερώτημα, όπως είναι διατυπωμένο, δεν λαμβάνει πλήρως υπόψη την υφιστάμενη νομική κατάσταση επί του κύρους της οποίας ερωτάται το Δικαστήριο. Πράγματι, η προσαύξηση κατά 15 % δεν εισπράττεται, όταν οι απαιτούμενες αποδείξεις δεν μπορούν να προσκομισθούν συνεπεία ανωτέρας βίας, ενώ συνεπεία της ίδιας καταστάσεως ανωτέρας βίας ο επιχειρηματίας δεν υφίσταται τα αποτελέσματα από τη μη τήρηση της προθεσμίας που ορίζεται για την προσκόμιση των εγγράφων. Εξάλλου, το εθνικό δικαστήριο φαίνεται να θεωρεί ως δεδομένο ότι έχει εν προκειμένω αποδειχθεί η διάθεση στην κατανάλωση των προϊόντων στη Φινλανδία και τη Νορβηγία· όμως, από τα στοιχεία της δικογραφίας προκύπτει ότι τα έγγραφα που αναφέρονται στον κανονισμό, και τα οποία θα αποτελούσαν τη μόνη ασφαλή απόδειξη εν προκειμένω, δεν προσκομίστηκαν ποτέ. Επομένως, το ζήτημα του κύρους της υποχρεώσεως αποδόσεως της επιστροφής προσαυξημένης κατά 15 % θα πρέπει να εξετασθεί μόνο στην περίπτωση κατά την οποία τα αποδεικτικά έγγραφα έχουν προσκομισθεί εκπροθέσμως και χωρίς να υφίσταται περίπτωση ανωτέρας βίας.

Από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και ιδίως από την απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1983, Fromançais κατά FORMA (66/82, Συλλογή 1983, σ. 395), συνάγεται ότι διατάξεις που προβλέπουν τα ίδια αποτελέσματα είτε λόγω της μη πραγματοποιήσεως της σχετικής πράξεως είτε λόγω πραγματοποιήσεώς της καθ' υπέρβαση των οριζομένων προθεσμιών μπορούν να θεωρηθούν ότι συμβιβάζονται με την αρχή της αναλογικότητας. Εξάλλου, η διάκριση που κάνει το Δικαστήριο, ως προς τις συνέπειες, μεταξύ των προθεσμιών πραγματοποιήσεως των υλικών πράξεων και των προθεσμιών που αφορούν την προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων, καθώς και η ακυρότητα των διατάξεων που επιβάλλουν βαρύτερες κυρώσεις στη δεύτερη περίπτωση απ' ό,τι στην πρώτη αφορούν τις κυρώσεις που επιπροστίθενται στο διαφυγόν κέρδος που προκύπτει από την εξάλειψη του οικονομικού οφέλους το οποίο θα εδικαιούτο ο επιχειρηματίας, αν είχε τηρήσει τις κατά νόμο υποχρεώσεις (απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 1979, Buitoni, προαναφερθείσα, και απόφαση της 21ης Ιουνίου 1979, Atalanta Amsterdam κατά Produktschap voor Vee en Vlees, 240/78, Rec. 1979, σ. 2137). Όμως, η παρούσα υπόθεση αφορά τη χορήγηση αυτού του ίδιου του οφέλους, δηλαδή την επιστροφή λόγω εξαγωγής, προσαυξημένου κατά ένα ποσοστό με το οποίο λαμβάνεται υπόψη το ταμειακό όφελος που προκύπτει από την πληρωμή της προκαταβολής.

Όσον αφορά αυτή την προσαύξηση, η απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 1987, Maizena κατά BALM (137/85, Συλλογή 1987, σ. 4603), δέχεται ότι ποσοστό 15 έως 20 % δεν μπορεί να συνιστά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

Τέλος, η Επιτροπή αναφέρεται στην απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 1986, Denkavit France, προαναφερθείσα, προκειμένου να συναγάγει το συμπέρασμα ότι είναι άκυρη μία διάταξη που προβλέπει έκπτωση από το δικαίωμα σε περίπτωση μη τηρήσεως της προθεσμίας προσκομίσεως του φακέλου πληρωμής, όταν η υποχρέωση τηρήσεως μιας δεσμευτικής προθεσμίας στηρίζεται σε λόγους καλής διοικητικής διαχειρίσεως και εξηγείται από την φροντίδα αποφυγής διαφορετικής μεταχειρίσεως και στρεβλώσεων του ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρηματιών. Εν προκειμένω, δεδομένου ότι η προθεσμία των δώδεκα μηνών φαίνεται εύλογη και προβλέπονται ρητώς περιπτώσεις ανωτέρας βίας, οι εν λόγω διατάξεις δεν είναι

δυνατό να συνιστούν παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας.

Επομένως, στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η ακόλουθη απάντηση:

« Από την εξέταση των ερωτημάτων που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο δεν προέκυψε κανένα στοιχείο ικανό να επηρεάσει το κύρος των άρθρων 25 και 31 του κανονισμού 2730/79 της Επιτροπής. »

III — Απαντήσεις της Επιτροπής στις ερωτήσεις που έθεσε το Δικαστήριο

Το Δικαστήριο κάλεσε την Επιτροπή να απαντήσει εγγράφως στις ακόλουθες ερωτήσεις:

« 1) Το Δικαστήριο θεωρεί ότι το άρθρο 1, ψηφίο 14, του κανονισμού 568/85 της Επιτροπής, της 4ης Μαρτίου 1985, για δέκατη τροποποίηση του κανονισμού 2730/79 (ΕΕ L 65, σ. 5), και το άρθρο 47, παράγραφος 4, του κανονισμού 3665/87 της Επιτροπής, της 27ης Νοεμβρίου 1987, για κοινές λεπτομέρειες εφαρμογής του καθεστώτος των επιστροφών κατά την εξαγωγή για τα γεωργικά προϊόντα (ΕΕ L 351, σ. 1), επιτρέπουν τη χορήγηση πρόσθετων προθεσμιών για την προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς. Η Επιτροπή μπορεί να διευκρινίσει στο Δικαστήριο ποιοι ήταν οι λόγοι που την ώθησαν να τροποποιήσει τη σχετική ρύθμιση ως προς το σημείο αυτό;

2) Το Δικαστήριο θεωρεί επίσης ότι ο κανονισμός 3665/87 προβλέπει, στο άρθρο 48, διατάξεις που προβλέπουν λιγότερο αυστηρές συνέπειες απ' ό,τι η απώλεια της ασφαλείας σε περίπτωση μη τηρήσεως των προθεσμιών που τάσσονται για την προσκόμιση αποδείξεων, τουλάχιστον όταν η υπέρβαση δεν υπερβαίνει τους έξι μήνες. Η Επιτροπή μπορεί να διευκρινίσει τον σκοπό που επιδιώκεται με τη νέα αυτή ρύθμιση;

3) Η Επιτροπή μπορεί να διευκρινίσει ποιοι, κατά τη γνώμη της, είναι "οι φάκελοι (που) δεν έχουν ακόμη κλείσει" κατά την έννοια του άρθρου 51, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 3665/87; »

Στην έγγραφη απάντησή της, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Ιανουαρίου 1990 και πρωτοκολλήθηκε στις 16 Ιανουαρίου 1990, η Επιτροπή δηλώνει, όσον αφορά την *πρώτη ερώτηση*, ότι θεώρησε σκόπιμο να εναρμονίσει τις διατάξεις περί των προθεσμιών που αφορούν την προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς με τις διατάξεις σχετικά με την απόδειξη της αφίξεως στον προορισμό για λόγους που αφορούν τη διεκπεραίωση των φακέλων επιστροφών. Πράγματι, καταφάνηκε ότι η υποχρέωση προσκομίσεως του εγγράφου μεταφοράς πριν από το έγγραφο αφίξεως στον προορισμό καθιστούσε τη διεκπεραίωση των φακέλων περισσότερο πολύπλοκη για τους εθνικούς οργανισμούς. Οι φάκελοι θα έπρεπε, πράγματι, να αποτελέσουν το αντικείμενο διπλής διεκπεραιώσεως, δηλαδή του ελέγχου της τηρήσεως των προθεσμιών για την προσκόμιση των εγγράφων μεταφοράς, αφενός, και του ελέγχου των άλλων προθεσμιών και στοιχείων του φακέλου, αφετέρου.

Ως προς τη *δεύτερη ερώτηση*, η Επιτροπή εκθέτει ότι, ενόψει της κτηθείσας πείρας, φάνηκε ότι ήταν δυνατό, χωρίς να θιγεί η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος των επιστροφών λόγω εξαγωγής, να γίνει νέα κλιμά-

κωση των συνεπειών της μη τηρήσεως των προθεσμιών που τάσσονται για την προσκόμιση των αποδεικτικών εγγράφων, εφόσον η καθυστέρηση περιορίζεται σε μικρή χρονική περίοδο, αυτό δε προκειμένου να καταστεί κάπως πιο ελαστικό το σύστημα προς όφελος των επιχειρηματιών.

Απαντώντας στην *τρίτη ερώτηση*, η Επιτροπή διατύπωσε τη γνώμη ότι με τη φράση « οι φάκελοι (που) δεν έχουν ακόμη κλείσει » νοούνται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η εθνική διοίκηση δεν έχει ακόμη καταλήξει σε απόφαση επί ορισμένου φακέλου πληρωμής. Στο πλαίσιο του κανονισμού 3665/87, και ειδικότερα ενόψει του άρθρου 48, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού, που εφαρμόζεται βάσει του άρθρου 51, τρίτο εδάφιο, στις εξαγωγές « για τις οποίες οι φάκελοι δεν έχουν ακόμη κλείσει », προκύπτει ότι οι εθνικοί οργανισμοί όφειλαν να προβούν, ενδεχομένως, στη σταδιακή μείωση της επιστροφής που αναφέρεται στην απάντηση στη δεύτερη ερώτηση σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες οι προθεσμίες προσκομίσεως του φακέλου πληρωμής δεν είχαν εκπνεύσει κατά την έναρξη ισχύος του κανονισμού 3665/87.

G. F. Mancini
εισηγητής δικαστής